

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (nionde avdelningen)

den 21 september 2017*

”Överklagande – Konkurrensbegränsande samverkan – Italienska tillverkare av armeringsjärn – Fastställande av priser samt begränsning och kontroll av tillverkning och försäljning – Överträdelse av artikel 65 KS – Det ursprungliga beslutet ogiltigförklarat av Europeiska unionens tribunal – Beslutet antaget på nytt genom med stöd av förordning (EG) nr 1/2003 – Inget nytt meddelande om invändningar – Inget nytt hörande efter det att det ursprungliga beslutet ogiltigförklarades – Tidsåtgång för processen i tribunalen”

I mål C-85/15 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 19 februari 2015,

Feralpi Holding SpA, Brescia (Italien), företrätt av G.M. Roberti och I. Perego, avvocati,

klagande,

i vilket den andra parten är:

Europeiska kommissionen, företräd av L. Malferrari och P. Rossi, båda i egenskap av ombud, biträdda av M. Moretto, avvocato, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (nionde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden E. Juhász samt domarna C. Vajda (referent) och C. Lycourgos,

generaladvokat: N. Wahl,

justitiesekreterare: handläggaren V. Giacobbo-Peyronnel,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 20 oktober 2016,

och efter att den 8 december 2016 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: italienska.

Dom

- 1 Feralpi Holding SpA (nedan kallat Feralpi) har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som Europeiska unionens tribunal meddelade den 9 december 2014 i målet Feralpi/kommissionen (T-70/10, ej publicerad, EU:T:2014:1031) (nedan kallad den överklagade domen). Genom denna dom ogillade tribunalen Feralpis talan om ogiltigförklaring av Europeiska kommissionens beslut K(2009) 7492 slutlig av den 30 september 2009 om ett förfarande enligt artikel 65 KS (COMP/37.956 – Runda armeringsjärn – förnyat antagande av beslut) (nedan kallat beslutet av den 30 september 2009), i dess lydelse enligt kommissionens beslut K(2009) 9912 slutlig av den 8 december 2009 (nedan kallat ändringsbeslutet) (beslutet av den 30 september 2009 i dess lydelse enligt ändringsbeslutet kallas nedan det omtvistade beslutet).

Bakgrund till tvisten och det omtvistade beslutet

- 2 Bakgrunden till tvisten beskrivs i punkterna 16–21 i den överklagade domen:

”16 Från oktober till december 2000 genomförde kommissionen i enlighet med artikel 47 KS undersökningar hos italienska företag som producerade armeringsjärn och hos en italiensk sammanslutning av stålföretag ([Federacciai]. Kommissionen begärde dessutom i enlighet med artikel 47 KS in upplysningar från dem ...

17 Den 26 mars 2002 inledde kommissionen det administrativa förfarandet och framställde invändningar med stöd av artikel 36 KS (nedan kallat meddelandet om invändningar) [Feralpi] inkom med ett skriftligt yttrande avseende meddelandet om invändningar. Ett muntligt hörande hölls den 13 juni 2002

18 Den 12 augusti 2002 antog kommissionen ytterligare invändningar (nedan kallat det kompletterande meddelandet om invändningar), som riktade sig till mottagarna av meddelandet om invändningar. I detta kompletterande meddelande om invändningar, grundat på artikel 19.1 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar [81 EG] och [82 EG] (EGT 1962, 13, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8), gav kommissionen sin syn på förfarandet skulle fortsätta efter det att EKSG-fördraget upphört att gälla. De berörda företagen gavs tillfälle att inom en viss tidsfrist yttra sig, och ett andra hörande hölls i närvaro av medlemsstaternas representanter den 30 september 2002. [Feralpi] svarade på det kompletterande meddelandet om invändningar den 13 september 2002.

19 Förfarandet utmynnade i att kommissionen antog beslut K(2002) 5087 slutlig av den 17 december 2002 angående ett förfarande enligt artikel 65 KS (COMP/37.956 – Runda armeringsjärn) (nedan kallat 2002 års beslut), där den fann att de företag som beslutet var riktat till hade deltagit i en enda, komplex, fortlöpande konkurrensbegränsande samverkan på den italienska marknaden för armeringsjärn i stänger eller i rullar, med syfte eller resultat att fastställa priser, vilket även hade lett till en samordnad begränsning eller kontroll av tillverkningen eller försäljningen, i strid med artikel 65.1 KS Kommissionen ålade i detta beslut [Feralpi] att betala 10,25 miljoner euro i böter.

20 Den 4 mars 2003 väckte [Feralpi] talan mot 2002 års beslut vid tribunalen. Genom dom av den 25 oktober 2007, Feralpi Siderurgica/kommissionen (T-77/03, [ej publicerad, EU:T:2007:319]), ogiltigförklarade tribunalen 2002 års beslut. Tribunalen konstaterade, särskilt vad gällde frånvaron av hänvisning till artiklarna 3 och 15.2 i förordning nr 17 i 2002 års beslut, att nämnda beslut uteslutande grundats på artikel 65.4 KS och 65.5 KS Eftersom dessa bestämmelser upphört att gälla den 23 juli 2002, kunde kommissionen inte längre grunda sin befogenhet på dessa bestämmelser, vilka inte längre var i kraft då 2002 års beslut antogs, för att konstatera en överträdelse av artikel 65.1 KS och ålägga de företag som deltagit i överträdelsen böter

- 21 Genom skrivelse av den 30 juni 2008 meddelade kommissionen [Feralpi] och övriga berörda företag att den hade för avsikt att anta ett nytt beslut i vilket den rättsliga grunden ändrades jämfört med 2002 års beslut. Den påpekade också att med hänsyn till den begränsade räckvidden av domen [av den 25 oktober 2007,] Feralpi Siderurgica/kommissionen [(T-77/03, ej publicerad, EU:T:2007:319)], skulle det nya beslutet grundas på bevis som redovisats i meddelandet om invändningar och i det kompletterande meddelandet om invändningar. De berörda företagen fick en tidsfrist inom vilken de hade rätt att yttra sig, vilket de också gjorde. Feralpi svarade på denna skrivelse den 31 juli 2008. Skrivelsen av den 30 juni 2008 följdes av flera anmodanden om att lämna upplysningar, vilka [Feralpi] efterkom.”
- 3 I beslutet av den 30 september 2009 fann kommissionen bland annat att rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna [101 FEUF] och [102 FEUF] (EGT L 1, 2003, s. 1) skulle tolkas så, att kommissionen kunde konstatera att konkurrensbegränsande samverkan förekommit efter den 23 juli 2002 i de sektorer som omfattades av EKSG-fördragets materiella och tidsmässiga tillämpningsområde och kunde ålägga sanktioner för detta. Den angav att beslutet hade antagits enligt EG-fördragets handläggningsregler liksom nämnda förordning och att de materiella bestämmelser som inte längre var i kraft när en akt antogs kunde tillämpas enligt de principer som reglerar tillämpningen av bestämmelser i tiden, med förbehåll för tillämpningen av den allmänna principen om *lex mitior*.
- 4 Artikel 1 i nämnda beslut föreskriver bland annat att Feralpi hade åsidosatt artikel 65.1 KS genom att från den 6 december 1989 till den 27 juni 2000 delta i en fortlöpande överenskommelse och/eller samordnade förfaranden avseende armeringsjärn i stänger eller i rullar, vilka hade till syfte och/eller resultat att fastställa priser och begränsa och/eller kontrollera tillverkningen eller försäljningen på den inre marknaden. Genom artikel 2 i samma beslut ålade kommissionen Feralpi att betala 10,25 miljoner euro i böter.
- 5 Genom skrivelser som skickades mellan den 20 och den 23 november 2009 uppgav åtta av de elva bolag som beslutet av den 30 september 2009 var riktat till, däribland Feralpi, för kommissionen att bilagan till beslutet, såsom det delgetts bolagen, inte innehöll tabellerna över prisvariationer.
- 6 Den 8 december 2009 antog kommissionen ändringsbeslutet. Till detta beslut bifogades de saknade tabellerna, och hänvisningarna till dessa i åtta fotnoter ändrades.

Förfarandet vid tribunalen och den överklagade domen

- 7 Genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 19 februari 2010 väckte Feralpi talan med yrkande dels om att tribunalen skulle vidta lämpliga åtgärder för att kontrollera att kollegialitetsprincipen iaktogs vid antagandet av det omtvistade beslutet, dels om att detta beslut skulle ogiltigförklaras.
- 8 Till stöd för sin talan åberopade Feralpi sju grunder: 1) Åsidosättande av motiveringsskyldigheten och av kollegialitetsprincipen samt förfarandefel när 2002 års beslut antogs på nytt. 2) Bristande rättslig grund för det omtvistade beslutet. 3) Åsidosättande av rätten till försvar och av principerna om god förvaltningssed, proportionalitet och parternas likställdhet i processen. 4) Åsidosättande av kriterierna för att tillskrivas ansvar, oriktig bedömning av de faktiska omständigheterna och avsaknad av utredning och motivering. 5) Felaktig avgränsning av den relevanta marknaden. 6) Oriktig bedömning av de faktiska omständigheterna, åsidosättande av artikel 65 KS samt åsidosättande av icke-diskrimineringsprincipen och av artikel 296 FEUF. 7) Felaktigt fastställande av bötesbeloppet.
- 9 Tribunalen ogillade Feralpis talan genom den överklagade domen.

Parternas yrkanden vid domstolen

- 10 I sitt överklagande har Feralpi yrkat att domstolen ska
- upphäva den överklagade domen helt eller delvis, i den del Feralpis talan i mål T-70/10 ogillades, och följaktligen
 - ogiltigförklara den omtvistade beslutet helt eller delvis, och/eller
 - upphäva, eller åtminstone sätta ned, de böter som ålades Feralpi genom det omtvistade beslutet, eller
 - i andra hand, helt eller delvis upphäva den överklagade domen i den del Feralpis talan i mål T-70/10 ogillades och återförvisa målet till tribunalen för förnyad prövning i sak mot bakgrund av domstolens slutsatser,
 - i alla händelser sätta ned det bötesbelopp som Feralpi ålades i det angripna beslutet, med anledning av den orimliga tidsåtgången för processen i tribunalen, samt
 - förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna i båda instanserna.
- 11 Kommissionen har yrkat att domstolen ska
- ogilla överklagandet, och
 - förplikta Feralpi att ersätta rättegångskostnaderna.

Begäran om att återuppta den muntliga delen av förfarandet

- 12 Den muntliga delen av förfarandet avslutades den 8 december 2016 sedan generaladvokaten föredragit sitt förslag till avgörande. Genom skrivelse av den 27 januari 2017, som gavs in till domstolens kansli samma dag, begärde kommissionen att domstolen skulle återuppta den muntliga delen av förfarandet och lägga till de uppgifter om faktiska omständigheter som den lämnade i sin begäran jämte bifogade handlingar.
- 13 Till stöd för sin begäran har kommissionen gjort gällande att de faktiska omständigheterna kring de muntliga hörandena den 13 juni och 30 september 2002, som generaladvokaten grundat sitt förslag till avgörande på, inte tillräckligt klargjorts för domstolen, då de inte specifikt avhandlats mellan parterna.
- 14 Enligt artikel 83 i rättegångsreglerna får domstolen, efter att ha hört generaladvokaten, när som helst besluta att den muntliga delen av förfarandet ska återupptas, bland annat om målet ska avgöras på grundval av ett rättsligt argument som inte har avhandlats mellan parterna.
- 15 Föremålet för överklagandet bestäms dock i princip av de grunder och argument som parterna anført. I förevarande fall har parterna haft tillfälle att i tillräcklig utsträckning avhandla dessa grunder och argument i sina inlagor och vid den gemensamma förhandlingen den 20 oktober 2016 i målen C-85/15 P–C-89/15 P.
- 16 Under dessa omständigheter finner domstolen, efter att ha hört generaladvokaten, att det saknas skäl att besluta om återupptagande av den muntliga delen av förfarandet.

Prövning av överklagandet

- 17 Till stöd för sitt överklagande har Feralpi anfört sex grunder: 1) Åsidosättande av kollegialitetsprincipen. 2) Åsidosättande av rätten till försvar, av artikel 6 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen), och av artikel 10 i kommissionens förordning (EG) nr 773/2004 av den 7 april 2004 om kommissionens förfaranden enligt artiklarna [101 FEUF] och [102 FEUF] (EUT L 123, 2004, s. 18) samt bristande motivering. 3) Åsidosättande av artikel 6 i Europakonventionen och av artikel 41 Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), till följd av att det administrativa förfarandet tog orimligt lång tid, samt bristande motivering. 4) Åsidosättande av artikel 65.1 KS, principerna för fördelningen av bevisbördan och oskuldspresumtionen samt förvanskning av de faktiska omständigheterna och bristande motivering. 5) Åsidosättande av artiklarna 23 och 31 i förordning nr 1/2003, av riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget (EGT C 9, 1998, s. 3) och av likabehandlings- och proportionalitetsprinciperna samt bristande motivering. 6) Orimligt lång tidsåtgång för processen i tribunalen.

Den andra grunden

Parternas argument

- 18 Genom den andra grunden, som ska prövas först, har Feralpi anfört att tribunalen åsidosatte företagets rätt till försvar enligt artikel 10 i förordning nr 773/2004 när den fann att det inte var nödvändigt att avge ett nytt meddelande om invändningar innan det omtvistade beslutet antogs. Eftersom de berörda företagen hade rätt att yttra sig – såsom bekräftades av kommissionens skrivelse av den 30 juni 2008 där dessa anmodades att inkomma med yttranden – borde kommissionen ha genomfört samtliga de etapper av förfarandet som föreskrivs i förordning nr 773/2004, det vill avgett ett nytt meddelande om invändningar och underrättat företagen om att de hade rätt att få tillgång till handlingarna i ärendet och att begära ett hörande.
- 19 Kommissionen anser att tribunalen hade fog för sin slutsats att eftersom det fel som påverkade rättsenligheten av 2002 års beslut redan förelåg när beslutet fattades, påverkades inte de förberedande akternas giltighet, vilket innebär att beslutet kunde ogiltigförklaras utan att ett nytt meddelande om invändningar avgavs innan det omtvistade beslutet antogs. Kommissionen har framhållit att den ändrade rättsliga grunden för dess behörighet att ålägga böter inte har någon betydelse för Feralpis ställning och att företaget hade möjlighet att som svar på det kompletterande meddelandet om invändningar yttra sig om såväl det maximibelopp för böterna som kommissionens kunde ålägga som kommissionens rättsliga grund för att göra detta.
- 20 Vad gäller skrivelsen av den 30 juni 2008 noterade tribunalen i punkt 140 i den överklagade domen att den skrivelsen preciserade att kommissionen inte ansåg det nödvändigt att anta ett nytt meddelande om invändningar. Tribunalen bedömde däremot inte att denna skrivelse ersatte ett egentligt meddelande om invändningar. Tribunalen hade fog för sin slutsats att eftersom ogiltigförklaringen av 2002 års beslut inte hade påverkat giltigheten av meddelandet om invändningar och det kompletterande meddelandet om invändningar, som de berörda företagen redan haft tillfälle att yttra sig om, kunde kommissionen inskränka sig till att i den skrivelsen underrätta dem om sin avsikt att anta beslutet på nytt på en ny rättslig grund.

- 21 Vidare är domen av den 15 oktober 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl./kommissionen (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P och C-254/99 P, EU:C:2002:582), som tribunalen hänvisade till, relevant i förevarande fall, eftersom de målen rörde upptäckten av ett förfarandefel som inträffade när det berörda beslutet antogs och som inte medförde att åtgärderna under förfarandet var ogiltiga.
- 22 Kommissionen har också vidhållit att det kompletterande meddelandet om invändningar är giltigt. Som tribunalen konstaterade i punkt 135 den överklagade domen, grundade sig det på de relevanta handläggningsregler i EG-fördraget som var i kraft vid den tiden. Dess giltighet påverkades således inte av att 2002 års beslut ogiltigförklarades.

Domstolens bedömning

- 23 Feralpi har kritiserat tribunalen för att inte ha funnit att kommissionen åsidosatte sin skyldighet att innan den antog det omtvistade beslutet iaktta alla de etapper i förfarandet som föreskrivs i förordning nr 773/2004, inklusive att tillställa de berörda företagen ett nytt meddelande om invändningar i enlighet med artikel 10 i nämnda förordning och underrätta Feralpi om möjligheten att begära ett hörande med medlemsstaternas konkurrensmyndigheter närvarande.
- 24 Domstolen vill påpeka att i det förfarande som ledde fram till 2002 års beslut tillställde kommissionen de berörda företagen, inklusive Feralpi, den 26 mars 2002, meddelandet om invändningar i enlighet med artikel 36 KS. Hörandet avseende meddelandet om invändningar ägde rum den 13 juni 2002. Efter det att EKSG-fördraget löpte ut tillställde kommissionen den 12 augusti 2002 företagen det kompletterande meddelandet om invändningar, på grundval av artikel 19.1 i förordning nr 17, och förklarade där sin ståndpunkt beträffande denna ändring av den rättsliga grunden och anmodade företagen att yttra sig angående dessa kompletterande invändningar. Ett hörande ägde rum den 30 september 2002 i närvaro av representanter för medlemsstaterna.
- 25 Efter det att 2002 års beslut ogiltigförklarats, underrättade kommissionen genom skrivelse av den 30 juni 2008 Feralpi och de övriga berörda företagen om sin avsikt att anta beslutet på nytt med förordning nr 1/2003 som rättslig grund, i enlighet med handläggningsreglerna i den förordningen.
- 26 Mot denna bakgrund ska domstolen pröva om kommissionen, i motsats till vad tribunalen fann i punkt 142 i den överklagade domen, var skyldig att efter det att 2002 års beslut hade ogiltigförklarats återuppta förfarandet och avge ett nytt meddelande om invändningar samt hålla ett nytt hörande.
- 27 Enligt fast rättspraxis anses handläggningsregler i allmänhet vara tillämpliga vid tidpunkten för reglernas ikraftträdande (dom av den 29 mars 2011, ArcelorMittal Luxembourg/kommissionen och kommissionen/ArcelorMittal Luxembourg m.fl., C-201/09 P och C-216/09 P, EU:C:2011:190, punkt 75 och där angiven rättspraxis, dom av den 29 mars 2011, ThyssenKrupp Nirosta/kommissionen, C-352/09 P, EU:C:2011:191, punkt 88, och dom av den 11 december 2012, kommissionen/Spanien, C-610/10, EU:C:2012:781, punkt 45). Detta gäller även i ett förfarande som inleddes före detta ikraftträdande men som fortfarande pågår (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 december 2012, kommissionen/Spanien, C-610/10, EU:C:2012:781, punkt 47).
- 28 I förevarande fall antogs det omtvistade beslutet med stöd av artiklarna 7.1 och 23.2 i förordning nr 1/2003, och förfarandet som ledde fram till det beslutet skulle därför handläggas enligt den förordningen samt enligt förordning nr 773/2004, vars rättsliga grund är förordning nr 1/2003 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 29 mars 2011, ThyssenKrupp Nirosta/kommissionen, C-352/09 P, EU:C:2011:191, punkt 90), oaktat att förfarandet inleddes innan förordning nr 1/2003 hade trätt i kraft.

- 29 Artikel 10.1 och 10.2 i förordning nr 773/2004, jämförd med artikel 27.1 i förordning nr 1/2003, som den genomför, föreskriver att innan kommissionen antar ett beslut med stöd av bland annat artikel 7 i förordning nr 1/2003 ska den tillställa de berörda parterna ett meddelande om invändningar och ge dem tillfälle att framför sina ståndpunkt inom en tidsfrist som kommissionen bestämmer.
- 30 Som tribunalen påpekat i punkterna 136 och 137 i den överklagade domen hade kommissionen i detta fall redan tillställt de berörda företagen meddelandet om invändningar och det kompletterande meddelandet om invändningar, och jämfört med vad som angavs där hölls Feralpi i det omtvistade beslutet inte ansvarigt för några ytterligare handlingar, och inte heller ändrades bevisningen för de påstådda överträdelseerna påtagligt. Som generaladvokaten påpekade i punkt 53 i sitt förslag till avgörande är det ingen större skillnad mellan ett meddelande om invändningar som har antagits enligt bestämmelserna i EKSG-fördraget och ett som har antagits enligt förordningarna nr 17 och 1/2003. Det var därför inte nödvändigt att sända ut ett nytt meddelande om invändningar.
- 31 Tribunalen hänvisade i detta sammanhang med fog till punkt 73 i domen av den 15 oktober 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl./kommissionen* (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P och C-254/99 P, EU:C:2002:582), där domstolen erinrade om att ogiltigförklaring av en unionsakt inte nödvändigtvis påverkar de förberedande åtgärderna, varför förfarandet för att ersätta den ogiltigförklarade akten i princip kan återupptas på exakt det stadium där rättsstridigheten inträffade.
- 32 Som tribunalen konstaterade i punkt 134 i den överklagade domen ogiltigförklarades 2002 års beslut på grund av bristande behörighet för kommissionen att anta beslutet med stöd av EKSG-fördraget, som inte längre var i kraft när det beslutet fattades. Det var alltså vid just den tidpunkten som rättsstridigheten inträffade. Ogiltigförklaringen påverkade följaktligen varken meddelandet om invändningar eller det kompletterande meddelandet om invändningar.
- 33 I motsats till vad Feralpi har gjort gällande har den rättspraxis som nämns i punkt 31 ovan inte förlorat sin tillämplighet i detta fall till följd av att den rättsliga grunden för böterna ändrats, eftersom konsekvenserna av den ändringen redan beaktats i de förberedande akterna. Som framgår av punkterna 18 och 138 i den överklagade domen hade kommissionen i det kompletterande meddelandet om invändningar, vilket grundade sig på artikel 19.1 i förordning nr 17, informerat Feralpi om vilka slutsatser den drog av att EKSG-fördraget löpte ut, och Feralpi hade haft möjlighet att yttra sig i den frågan.
- 34 Det har heller inte bestritts att följderna av att detta fördrag löpte ut inte förändrades genom att förordning nr 17 upphävdes och att förordning nr 1/2003 – vari vissa bestämmelser utgör den rättsliga grunden för det omtvistade beslutet – trädde i kraft. I alla händelser, och som generaladvokaten påpekat i punkt 50 i sitt förslag till avgörande, föreskriver artikel 34.2 i förordning nr 1/2003 och artikel 19 i förordning nr 773/2004, i egenskap av övergångsbestämmelser, att de handläggningsåtgärder som har vidtagits enligt förordning nr 17 respektive kommissionens förordning (EG) nr 2842/98 av den 22 december 1998 om hörande av parter i vissa förfaranden enligt artiklarna [81] och [82] i EG-fördraget (EGT L 354, 1998, s. 18) ska fortsätta att gälla vid tillämpningen av de förstnämnda förordningarna.
- 35 Domstolen kan inte heller godta Feralpis argument att ogiltigförklaringen av 2002 års beslut med anledning av dess rättsliga grund med nödvändighet påverkade redogörelsen i det kompletterande meddelandet om invändningar för den rättsliga grund som kommissionen avsåg att stödja sig på för att anta det beslutet. Det räcker att erinra om att 2002 års beslut grundade sig enbart på artikel 65.4 och 65.5 KS, medan nämnda meddelande grundade sig på förordning nr 17.
- 36 Det var följaktligen inte felaktig rättstillämpning när tribunalen i punkt 142 i den överklagade domen fann att kommissionen inte var skyldig att anta ett nytt meddelande om invändningar.

- 37 Som generaladvokaten påpekat i punkt 55 i sitt förslag till avgörande, ska kommissionen dock, enligt artikel 12 i förordning nr 773/2004, ge de parter till vilka den har riktat ett meddelande om invändningar tillfälle att utveckla sina argument vid ett hörande om de så begär. Eftersom, som framgår av punkt 32 ovan, meddelandet om invändningar och det kompletterande meddelandet om invändningar inte påverkades av ogiltigförklaringen av 2002 års beslut, ska det prövas om kommissionen gav parterna tillfälle att framföra sina argument vid ett hörande som hölls i enlighet med handläggningskraven i förordningarna nr 1/2003 och 773/2004, som den var skyldig att göra.
- 38 Det ska påpekas att enligt de handläggningsregler som införts genom förordning nr 1/2003, som förtydligas i förordning nr 773/2004, ska, som framgår av artikel 14.3 i sistnämnda förordning, medlemsstaternas konkurrensmyndigheter kallas att delta vid det hörande som på begäran av mottagarna av ett meddelande om invändningar ska hållas efter det att meddelandet har avgetts.
- 39 Vad gäller de höranden som ägde rum under år 2002, deltog representanter för medlemsstaterna inte i det som hölls den 13 juni 2002, eftersom ett sådant deltagande inte fanns föreskrivet i det då gällande EKSG-fördraget. Det är ostridigt att detta hörande rörde ärendet i sak, det vill säga det agerande som kommissionen klandrade mottagarna av meddelandet om invändningar för. Detta framgår bland annat av skälen 379–382 i det omtvistade beslutet och bekräftas i punkt 148 i tribunalens dom av den 9 december 2014, Alfa Acciai/kommissionen (T-85/10, ej publicerad, EU:T:2014:1037), och dom av den 9 december 2014, Ferriera Valsabbia et Valsabbia Investimenti/kommissionen (T-92/10, ej publicerad, EU:T:2014:1032).
- 40 Hörandet den 30 september 2002, dit representanter från medlemsstaterna hade kallats i enlighet med reglerna i EG-fördraget, som vid det laget var tillämpliga, särskilt artikel 11.2 i förordning nr 2842/98, rörde däremot ämnet för det kompletterande meddelandet om invändningar, det vill säga de rättsliga följderna för förfarandet av att EKSG-fördraget löpte ut. Detta framgår dels av detta meddelande, där mottagarna uttryckligen anmodades att yttra sig över de kompletterande invändningarna, dels av att kommissionen i skäl 382 i det omtvistade beslutet angav att den inte ansett det nödvändigt att upprepa hörandet av den 13 juni 2002, med tillämpning av bestämmelserna i förordning nr 17 och 1/2003, eftersom det hörandet – där representanter för medlemsstaterna inte hade deltagit – hade genomförts enligt de då tillämpliga reglerna i EKSG-fördraget. Vid den gemensamma förhandlingen i målen C-85/15 P–C-89/15 P bekräftade kommissionen dessutom, som svar på en fråga från domstolen, att det kompletterande meddelandet om invändningar varken tog upp de faktiska omständigheterna eller bevisningen i förfarandet på nytt.
- 41 Av detta följer att i förevarande fall har medlemsstaternas representanter inte deltagit i något hörande avseende ärendet i sak, utan enbart i det hörande som rörde de rättsliga följderna av att EKSG-fördraget löpte ut.
- 42 Enligt den rättspraxis som domstolen erinrar om i punkterna 27 och 28 ovan ska ett förfarande som leder fram till att ett beslut antas med stöd av förordning nr 1/2003 följa handläggningsreglerna i den förordningen, även om förfarandet påbörjades innan förordningen trädde i kraft.
- 43 Av detta följer att innan kommissionen antog det omtvistade beslutet var den skyldig att med tillämpning av artiklarna 12 och 14 i förordning nr 773/2004 ge parterna tillfälle att framföra sina argument vid ett hörande dit medlemsstaternas konkurrensmyndigheter var kallade. Hörandet den 13 juni 2002, avseende ärendet i sak, kan därför inte anses uppfylla handläggningskraven för att anta ett beslut på grundval av förordning nr 1/2003.
- 44 Det utgjorde således felaktig rättstillämpning när tribunalen i punkt 142 i den överklagade domen fann att kommissionen inte var skyldig att innan den antog det omtvistade beslutet hålla ett nytt hörande med motiveringen att de berörda företagen redan hade haft möjlighet att yttra sig muntligt vid hörandena den 13 juni och 30 september 2002.

- 45 Med hänsyn till, som generaladvokaten betonade i punkterna 56 och 57 i sitt förslag till avgörande, betydelsen av att det i ett förfarande enligt förordningarna nr 1/2003 och 773/2004 om berörda parter så begär hålls ett hörande, dit, enligt artikel 14.3 i den sistnämnda förordningen, medlemsstaternas konkurrensmyndigheter har kallats, utgör det ett väsentligt formfel att inte hålla ett sådant hörande.
- 46 Eftersom rätten till ett sådant hörande, vilken stadgas i förordning nr 773/2004, inte har iakttagits, behöver det företag vars rättigheter därmed har åsidosatts inte visa att detta åsidosättande kunnat påverka förfarandet liksom innehållet i det omtvistade beslutet till företagets nackdel.
- 47 Förfarandet är därför med nödvändighet ogiltigt, oberoende av de eventuella menliga följder för Feralpi som skulle bli konsekvensen av ett sådant åsidosättande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 november 2012, kommissionen/Éditions Odile Jacob, C-553/10 P och C-554/10 P, EU:C:2012:682, punkterna 46–52, och dom av den 9 juni 2016, CEPISA/kommissionen, C-608/13 P, EU:C:2016:414, punkt 36).
- 48 Av vad som anförts följer att överklagandet ska bifallas på den andra av Feralpi anförda grunden och följaktligen att den överklagade domen ska upphävas. Det är därmed inte nödvändigt att pröva den första eller den tredje till femte grunden för överklagandet.

Den sjätte grunden

Parternas argument

- 49 Feralpi har genom sin sjätte grund gjort gällande att tribunalen har åsidosatt företagets rätt att yttra sig inom skälig tid, vilken föreskrivs i artikel 47 i stadgan, eftersom processen i tribunalen tog fyra år och tio månader, varav tre år och fyra månader passerade från det att den skriftliga fasen avslutades till dess att förhandling hölls.
- 50 Vad gäller målets komplexitet anser Feralpi att tribunalen redan kände till de frågor som aktualiserats genom det ärende som ledde fram till det omtvistade beslutet, särskilt med tanke på att det var samma referent som i mål T-77/03, Feralpi Siderurgica/kommissionen (dom av den 25 oktober 2007, ej publicerad, EU:T:2007:319), att de grunder som Feralpi åberopade inte var av särskild svårighetsgrad, att de nya fallen av talan mot det omtvistade beslutet stödde sig på motsvarande grunder och att tribunalen bara hade vidtagit en åtgärd för processledning, nämligen ställt en fråga till kommissionen om en aspekt av tvisten.
- 51 Parternas agerande har inte inverkat på tidsåtgången för processen. Feralpi och kommissionen beviljades anstånd med endast en månad respektive 15 dagar för att inkomma med sina inlagor.
- 52 Med hänsyn till att det gick mer än 14 år från kommissionens kontroller år 2000 till dess att den överklagade domen meddelades, har Feralpi begärt att domstolen redan i sin dom ska tillerkänna företaget ersättning för den skada den åsamkats genom att processen inte hållits inom skäliga tidsramar, detta av processekonomiska skäl och oaktat det tillvägagångssätt som domstolen valde i sin dom av den 26 november 2013, Gascogne Sack Deutschland/kommissionen (C-40/12 P, EU:C:2013:768). I andra hand har Feralpi yrkat att domstolen ska förklara att tribunalen åsidosatte artikel 47 andra stycket i stadgan, vilket är en tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som syftar till att ge enskilda rättigheter.
- 53 Kommissionen har gjort gällande att talan inte bör bifallas såvitt avser denna grund.

Domstolens bedömning

- 54 Med anledning av att Feralpi har yrkat att domstolen ska fastställa att företaget har rätt till ersättning för den skada det åsamkats på grund av tribunalens påstådda åsidosättande av artikel 47 andra stycket i stadgan, erinrar domstolen om följande. En unionsdomstols underlåtenhet att iaktta sin skyldighet enligt artikel 47 andra stycket i stadgan att inom skälig tid pröva de mål som anhängiggjorts vid den ska beivras genom att en skadeståndstalan väcks vid tribunalen, eftersom en sådan talan utgör ett effektivt medel för avhjälpande. Ett yrkande om ersättning för den skada som åsamkats på grund av tribunalens underlåtenhet att avgöra ett mål inom skälig tid kan således inte framställas direkt vid domstolen inom ramen för ett överklagande, utan ska framställas vid tribunalen. När skadeståndstalan har väckts ankommer det således på tribunalen, som är behörig enligt artikel 256.1 FEUF, att pröva en sådan talan i en annan sammansättning än den som prövade det mål i vilket handläggningstiden kritiserats för att vara oskäligt lång (dom av den 9 juni 2016, Repsol Lubricantes y Especialidades m.fl./kommissionen, C-617/13 P, EU:C:2016:416, punkterna 98 och 99 och där angiven rättspraxis).
- 55 Överklagandet kan därför inte bifallas såvitt avser den sjätte grunden.

Prövning av talan vid tribunalen

- 56 Enligt artikel 61 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol ska domstolen upphäva tribunalens avgörande om överklagandet är välgrundat. I ett sådant fall kan domstolen själv slutligt avgöra målet, om detta är färdigt för avgörande.
- 57 I det aktuella målet förfogar domstolen över de upplysningar som krävs för att slutligt avgöra den talan om ogiltigförklaring som Feralpi väckte vid tribunalen.
- 58 Av de skäl som redovisas i punkterna 23–47 ovan ska det omtvistade beslutet ogiltigförklaras i den del det avser Feralpi, på grund av väsentliga formfel.

Rättegångskostnader

- 59 Enligt artikel 184.2 i domstolens rättegångsregler ska domstolen, när överklagandet bifalls och domstolen själv slutligt avgör saken, besluta om rättegångskostnaderna.
- 60 Enligt artikel 138.1 i rättegångsreglerna, vilken är tillämplig i mål om överklagande enligt artikel 184.1, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Eftersom Feralpis överklagande och dess talan vid tribunalen har bifallits, ska kommissionen enligt Feralpis yrkande förpliktas att utöver att bära sina egna rättegångskostnader ersätta Feralpis rättegångskostnader såväl i första instans som inom ramen för överklagandet.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (nionde avdelningen) följande:

- 1) **Europeiska unionens tribunals dom av den 9 december 2014, Feralpi/kommissionen (T-70/10, ej publicerad, EU:T:2014:1031), upphävs.**
- 2) **Europeiska kommissionens beslut K(2009) 7492 slutlig av den 30 september 2009 om ett förfarande enligt artikel 65 KS (COMP/37.956 – Runda armeringsjärn – förnyat antagande av beslut), i dess lydelse enligt kommissionens beslut K(2009) 9912 slutlig av den 8 december 2009, ogiltigförklaras i den del det avser Feralpi Holding SpA.**

- 3) Europeiska kommissionen ska bära sina rättegångskostnader och ersätta rättegångskostnaderna för Feralpi Holding SpA, såväl i första instans som inom ramen för detta överklagande.**

Underskrifter